

Forhåndssamtaler = advance care planning

En forhåndssamtale skal gi pasienten muligheten til å ha innflytelse på den behandling han eller hun får mot slutten av livet. Det gjelder også dersom pasienten mister evnen til selv å delta i diskusjonen om hvilken behandling det er riktig å gi.

Slike samtaler kalles på engelsk *advance care planning* (ACP) og er i ferd med å overta for *advance directives*, eller livstestamenter på norsk, som er instruksjoner gitt av pasienten på forhånd om ulike typer behandlingstiltak. Et livstestamente kan inneholde erklæringer som «Jeg ønsker ikke gjenopplivning», mens man innen *advance care planning* heller vil diskutere spørsmål som «Er det funksjoner og ferdigheter du vanskelig kan se for deg at du ønsker å leve uten?».

Forhåndssamtaler på norsk

Hva skal vi kalle *advance care planning* på norsk? I en nasjonal veileder fra 2009 ble det foreslått *forberedende samtaler*, og det ble satt opp en rekke situasjoner der det ble anbefalt å tilby slike samtaler til pasientene (1, 2). I en rapport fra Kunnskapssenteret brukes uttrykket *føre-var-samtaler* (3). I vår studie av slike samtaler med geriatriske pasienter foreslår vi *forhåndssamtaler* (4).

«Care» er ikke så lett å oversette til norsk. På engelsk omfatter dette både pleie og medisinsk behandling, mens pleie på norsk vil bli oppfattet som sykepleie alene. Det er ikke noe norsk enkeltord som dekker *care*, derfor er det vanskelig å få det inn i et godt uttrykk. Ingen av de norske betegnelsene viser til at det er medisinsk behandling

og pleie det dreier seg om, men som oftest vil det nok gå frem av sammenhengen for øvrig. Alle de norske versjonene bruker samtaler og ikke planlegging: Det understreker at det først og fremst er tankegangen i *shared decision making* man bygger på. Det er pasientens verdier i møte med fremtidig sykdom man vil frem til. Planlegging er noe helsevesenet gjør for pasienten.

Vi mener forhåndssamtaler er det beste uttrykket på norsk. Det er for det første den mest direkte oversettelsen fra engelsk, *advance* betyr på forhånd. Det er det mest åpne begrepet og passer derfor med den åpne samtalen om verdier og preferanser som man legger opp til. Forberedelser er gjerne noe man gjør før en enkelt bestemt begivenhet, som eksamen, konfirmasjon eller en ekspedisjon. På engelsk vil forberedelse være *preparation*. Føre var er en forsiktighetsregel – det er best å være på den sikre siden. I miljøpolitikken betyr det at vi må sette inn tiltak selv om vi ikke sikkert vet om det er nødvendig – fordi konsekvensene av å ta feil er så store. På engelsk er *precautionary* nærmest. Det passer ikke med hva vi ønsker å legge i slike samtaler.

Det foregår prosjekter og forskning om *advance care planning* i Norge, og ulike betegnelser brukes. Det hadde vært en for-

del om vi kunne samle oss om begrepet forhåndssamtaler.

Pål Friis
paal.friis@sshf.no
Reidun Førde

Pål Friis (f. 1950) er spesialist i geriatri og overlege ved geriatrisk seksjon, Sørlandet sykehus, Kristiansand.

Reidun Førde (f. 1950) er professor dr.med. ved Senter for medisinsk etikk, Institutt for helse og samfunn, Universitetet i Oslo.

Litteratur

1. Nasjonal veileder for beslutninger for begrenning av livsforlengende behandling hos alvorlig syke og døende. IS-1691. Oslo: Helsedirektoratet, 2009.
2. Beslutningsprosesser ved begrenning av livsforlengende behandling. IS-2091. Veileder. Revidert utgave. Oslo: Helsedirektoratet, 2013.
3. Skår Å, Juvet L, Smedslund G et al. Livets sluttfase – om å finne passende behandlingsnivå og behandlingsintensitet for alvorlig syke og døende. Rapport fra Kunnskapssenteret nr. 18–2014. Oslo: Nasjonalt kunnskapssenter for helsetjenesten, 2014.
4. Friis P, Førde R. Forhåndssamtaler med geriatriske pasienter. Tidsskr Nor Legeforen 2015; 135: 233–5.

Redaktør: Erlend Hem